

Предмет, завдання та основні розділи клінічної психології

Клінічна психологія – це галузь психології, головними завданнями якої є вирішення питань (як практичних так і теоретичних), що відносяться до попередження, діагностики психологічних порушень хворих людей, а також до психокорекційних форм впливу на процес їх одужання, реабілітації, вирішення різних експериментальних питань і вивчення дії психічних чинників на форму і перебіг захворювань.

Предметом клінічної психології є вивчення механізмів і закономірностей виникнення стійких дезадаптивних станів. Таким чином, можна сказати, що клінічна психологія займається діагностикою, корекцією і відновленням повноцінного співвідношення індивіда та складових його життя на основі знань про дезадаптацію пацієнта, яка виникає в процесі формування хвороби.

Клінічна психологія належить до міждисциплінарної, межевої галузі досліджень. Вона ґрунтується на основі найбільш поширених психологічних теорій і психологічних методів, розроблених на їх підставі, головна роль котрих полягає у вирішенні наукових і практичних проблем, актуальних для медицини.

Загальна теорія медицини нерозривно пов'язана з поширеними психологічними концепціями, оскільки медицині і психології притаманні спільні методологічні принципи. Об'єднують їх і спільні проблеми, що виходять за межі суто медичної проблематики, – це співвідношення біологічного і соціального у діяльності людини, зв'язок між психікою і діяльністю мозку, психосоматичні і соматопсихічні кореляції, проблеми норми і патології, співвідношення між свідомістю і неусвідомлюваними формами психічної діяльності тощо.

Предметом вивчення клінічної психології є:

- особистість хворої людини у широкому розумінні цього слова;
- особистість медичного працівника, в першу чергу – лікаря;

- взаємини хворого і медичного працівника на різних етапах їхньої взаємодії.

Клінічна психологія одночасно виступає як медична і як психологічна наука. Згідно з проблемами, що стоять перед нею і завданнями, які вона покликана розв'язувати, клінічна психологія – медична наука, а згідно з теоретичними передумовами і методами дослідження – психологічна.

Таким чином, *клінічна психологія* – наука, що вивчає психологічні особливості людей з різними захворюваннями, методи і способи діагностики психічних відхилень, диференціації психологічних феноменів і психопатологічних симптомів та синдромів, психологію взаємин пацієнта і медичного працівника, психопрофілактичні, психокорекційні і психотерапевтичні способи допомоги пацієнтам, а також теоретичні аспекти психосоматичних і соматопсихічних взаємовпливів.

Основними розділами клінічної психології є загальна та спеціальна клінічна психологія.

Загальна клінічна психологія вивчає:

- основні характеристики психології хворої людини та розмежування нормальної, тимчасово зміненої і хворобливої психіки;
- внутрішню картину хвороби, варіанти реакцій особистості на хворобу та їх значення для лікувально-діагностичного процесу;
- психологію лікарської діяльності;
- стосунки лікар – медична сестра – хворий;

- психосоматичні і соматопсихічні взаємовпливи;
- індивідуальність хворої людини (темперамент, характер, особистість), етапи її постнатального онтогенезу (дитинство, підлітковий вік, юність, зрілість та похилий вік) і особливості психології людини в різні вікові періоди;
- медичну деонтологію, включаючи питання лікарського обов'язку, етики, лікарської таємниці.

Вельми значущими розділами клінічної психології є *психогігієна, психопрофілактика, психологічне консультування і методи експериментально-психологічної оцінки психічного стану хворого, психокорекція і психотерапія*, що забезпечують попередження та усунення психічних розладів у хворого.

Серед основних проблем психогігієни, з клінічної точки зору, особливе значення мають:

- психологія медико-генетичного консультування;
- психогігієна сімей, і насамперед тих, де є особи з несприятливим перебігом захворювань;
- психогігієна в кризові періоди життя людини, включаючи пубертатний і клімактеричний періоди;
- психогігієна шлюбу і статевого життя;
- психогігієна навчання, виховання і праці медичних працівників;
- психогігієна режиму лікувальних установ;
- психогігієна взаємин лікаря і хворого.

Спеціальна клінічна психологія розкриває головні аспекти психології лікарської діяльності при взаємодії з хворими на певні захворювання.

Основну увагу при цьому звертають на:

- особливості психології хворого з пограничними формами психічних розладів, які фактично є об'єктом діяльності лікаря будь-якої спеціальності:
- особливості психології хворих, що страждають на різні захворювання внутрішніх органів (серцево-судинні, легеневі, шлунково-кишкові, інфекційні, ендокринологічні, неврологічні):
- психологію хворих хірургічного профілю на етапах підготовки, проведення хірургічних втручань і в післяопераційному періоді (зокрема онкологічних хворих, хворих з травмами і опіковою хворобою, урологічних хворих);
- особливості клінічної психології в акушерстві і гінекології:
- психологію хворих з дефектами тіла, органів чуття і аномаліями розвитку (сліпота, глухота, глухонімота і ін.);
- клінічну психологію в педіатрії;
- проблеми психічного здоров'я і психологічні аспекти роботи з хворими, що мають виражену психічну патологію, страждають на психічні захворювання, алкоголізм, наркоманію.